

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КОРУПЦІЙНИХ ДІЙ У СВІТЛІ СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ТЕОРІЙ

У статті проаналізовано психологічне підґрунтя корупційних зловживань у соціологічних, юридичних, культурологічних, політико-психологічних, соціально-психологічних і психологічних теоріях. Розглянуто психологічну структуру корупційних дій та психолого-семантичні інтерпретації такого виду правопорушень.

Ключові слова: *корупційна діяльність, соціально-психологічні чинники корупції, клієнтизм, протекціонізм, мотиваційно-сміслові інтерпретації корупційної діяльності.*

Для багатьох держав з перехідною економікою, до яких належить і Україна, явище *корупції* є одним з вагомих чинників, що впливає на політичні, правові, економічні, кадрові та інші суспільно важливі питання. Україна за рівнем корумпованості у 2008–2009 рр. потрапила у 20% найбільш корумпованих держав (146-те місце серед 180 досліджених країн), чому сприяє рівень тіньової економіки, який сягнув 36% ВВП [7, с. 12–14].

Таке невтішне становище спричинене, зокрема, і тим, що корупційні дії вчиняються здебільшого управлінцями з високим соціальним та кваліфікаційним статусом, за підтримки політичних сил, які перебувають при владі. Не меншою мірою успіхи боротьби з корупцією залежать від рівня професійної підготовки працівників правоохоронних органів, служби безпеки, а також політичної волі влади приборкувати її.

Поняття *корупції* («*corruptio*» з латин. – «псування», «розбещення») стосується неетичного та протиправного використання посадовими особами своїх службових можливостей і є однією з найважчих для розслідування. Важливим аспектом протидії корупції є її ґрунтовне наукове вивчення, в тому числі й психологічною наукою.

Соціально-психологічні аспекти посадових зловживань в Україні до 1990-х років систематично не розроблялись з огляду на маргінальний стан політико-психологічних досліджень на теренах колишнього СРСР. За кордоном явище корупції досліджувалось у рамках *політології, соціології, культурології*.

Окремими аспектами ця проблема представлена у працях французького соціолога Р. Арона, в яких знаходимо аналіз політико-соціальних досліджень К. Маркса, Е. Дюркгейма, М. Вебера, В. Парето, що опосередковано виходять на проблему корупції [1]. Нідерландський культуролог Й. Гейзінга торкається теми посадових зловживань в структурі явища «гри» [10]. В працях англійського соціолога С. Паркінсона корупція розглядається в контексті явища бюрократії [11]. Узагальнений фактичний матеріал урядової боротьби з корупцією в Італії знаходимо в праці італійських політологів Д. Порта, А. Ванучі [8]. Російський дослідник А. Макарін досліджує корупцію в контексті явищ бюрократії в Російській Федерації [5].

Впродовж останнього десятиліття в Україні науковий інтерес до корупційних видів поведінки зростає. Однак більшість досліджень здійснено *юристами, криміналістами, соціологами*. Зокрема, І. Гора, А. Іщенко, В. Колесник, В.Ю. Шепітько, В. Коновалова, В. Журавель, М. Салтевський подають правничу характеристику корупції та окреслюють методи боротьби з такого виду правопорушеннями [2; 4; 9].

Історико-соціологічний аналіз появи корупції в пострадянських країнах знаходимо у М. Пірен [6].

Слід констатувати, що ґрунтовних психологічних досліджень корупції, особливо вітчизняних, на жаль, досі недостатньо. Юридичні, політологічні та соціологічні тлумачення корупції, що є цілком зрозумілим, не заглиблюються у *політико-психологічні, соціально-психологічні та мотиваційно-психологічні* передумови, які спричиняють посадові зловживання. На нашу думку, ефективна протидія явищам корупції може здійснюватися лише на основі ґрунтовних теоретичних та прикладних досліджень. Зокрема,

слід мати розуміння всього комплексу мотивів та значущих обставин, які штовхають чиновників на злочинний шлях.

Метою нашої статті є розкриття *політико-психологічних* чинників, спонук та особливостей корупційних дій в різних теоріях.

Для досягнення цієї мети нами буде систематизовано *політологічні, соціологічні, правознавчі, соціально-психологічні* підходи до тлумачення корупції як багатоаспектного протиправного явища.

Політико-соціологічні дослідження вказують на те, що явища корупції існували з давніх часів та в умовах різноманітних політичних режимів. У сучасних державах корупція більшою чи меншою мірою супроводжує діяльність офіційних інститутів. Класичними вважаються оцінки корупції мислителями різних епох. Так, зокрема, Н. Макіавеллі вважав, що корупція є ознакою *руйнації громадських чеснот*; Ш.-Л. Монтеск'є стверджував, що корупція вказує на *переродження прийнятого політичного ладу у деструктивний*; Ж.-Ж. Руссо окреслював корупцію як *наслідок боротьби за владу* [8, с. 28].

Впродовж XIX – на початку XX ст. явища зловживання владою науковці розглядали з різноманітних ідеологічних позицій: радикально-комуністичних (К. Маркс, 1818–1883), оптимістично-соціалістичних (Е. Дюркгейм, 1858–1917), консервативних (М. Вебер, 1864–1920), песимістично-консервативних (В. Парето, 1848–1923) та ін. Більшість дослідників схилилися до висновку, що корупція є *симптомом занепаду політичної системи суспільства* [1].

У другій половині XX століття науковий інтерес до явищ корупції відновився з новою силою з тієї причини, що в багатьох державах виникли небезпечні зрощення політики та організованої злочинності (як-от Італійська мафія «Cosa Nostra»). Корупція перетворилась на метод злочинних організацій проштовхувати свої інтереси у найважливіших суспільних сферах – політиці, системі правопорядку, судочинстві, економіці. Організовані злочинні хо-

лдинги намагалися скупити політичні партії, профспілкові організації, хабарями «приручити» депутатів, урядовців, суддів, прокурорів, захищаючи свій нелегальний бізнес. Через продажність посадовців мафія почала виходити за межі контролю і стала загрозою демократичним та правовим формам урядування багатьох європейських, американських та азійських держав.

Англійський соціолог, політолог, економіст Сіріл Паркінсон в другій половині 1950-х років заповнив інтерес громадськості до бюрократії як середовища корупційних оборудок, опублікувавши книгу «Закони Паркінсона, або дорогою прогресу» [11]. Ця смілива публікація британського дослідника дала поштовх для сучасних систематичних соціологічних досліджень корупційних тенденцій у державах, на рейтинги яких орієнтуються потенційні інвестори, а також урядові чинники під час підготовки до міжнародних угод.

Корупційна складова урядування розростається в умовах слабкості громадянського суспільства, підконтрольності ЗМІ, зниження рівня доходів населення в країні, зростання безробіття, і передовсім за відсутності політичної волі уряду вести з корупцією боротьбу [8, с. 14–18].

Політологічний внесок у дослідження корупції є також вагомим. Заслужують уваги дослідження сучасних італійських політологів Донатела дела Порта та Альберто Ванучі, які довели, що корупція притаманна не лише авторитарним країнам чи країнам, які переживають політичні та економічні трансформації, але також стабільним, так званим «демократичним», достатньо заможним державам.

Дослідники узагальнили широкий фактичний та теоретичний матеріал урядової боротьби з корупцією в Італії під назвою «чисті руки» у 1992–1996 роках, внаслідок якої кримінальні справи було відкрито щодо декількох тисяч колишніх парламентарів, міністрів, прем'єрів, вищих рангів державних посадовців, суддів, високих військових чиновників, керівників митних органів тощо [8, с. 11–13].

У сучасних умовах корупція визнається однією із загроз для економічного та соціального розвитку окремих держав та міжнародного співтовариства. Вплив корупції на життєдіяльність спільнот може мати не лише фрагментарний, але й комплексний, системний характер: вона деморалізує управлінців, порушує соціально-економічні права громадян, підриває демократичні основи урядування, перетворює на фікцію верховенство права (Резолюція VIII Міжнародної конференції по боротьбі з корупцією. Ліма, Перу, 7–11 вересня 1997 року) [7].

У рамках політологічних досліджень розрізняють *міжнародні, політичні, економічні, соціальні* аспекти корупції. *Міжнародні аспекти корупції*: корупція негативно впливає на міжнародний імідж держави, перешкоджає налагодженню міжнародних контактів і економічних зв'язків, відлякує надходження іноземних інвестицій, без яких економіка держав не може розвиватися.

Політичні наслідки корупції: корумповані чиновники та політики, взаємодіючи з організованим злочинним середовищем, взаємно зацікавлені в таких контактах. Мафія сплачує хабарі високопосадовцям, надає їм під час виборів фінансову, медійну, організаційну підтримку в обмін на протекцію та просування її бізнес-інтересів в органах влади, контролюючих, фіскальних, митних інституціях, в органах правопорядку та судочинства. *Економічні наслідки корупції*: вона гальмує підприємницьку ініціативу населення й економічну активність громадян та виштовхує суб'єктів господарювання в «тінь».

Дослідники-правознавці сходяться на думці, що розслідування корупційних схем є чи не найважчим у правозахисній практиці [4, с. 372; 2, с. 416]. З огляду на те, що всі учасники корупційної оборудки (посадовець-корупціонер, посередник, хабародавець) несуть відповідальність за правопорушення, випадки добровільного зізнання в участі у злочині трапляються рідко. Цією обставиною зумовлене тяжіння правопорушників до конфіденційності, зговору, кругової поруки.

До корупційних дій, що тягнуть за собою адміністративну відповідальність, належать: одержання посадовцем неправомірної вигоди; підкуп; незаконне сприяння фізичним або юридичним особам; незаконне входження посадовця до складу правління суб'єктів господарювання; ненадання інформації або надання недостовірної, неповної інформації; неправомірне втручання в діяльність державних органів, підприємств, установ і організацій; порушення вимог фінансового контролю; невжиття заходів щодо запобігання та протидії корупції; порушення порядку фінансування політичних партій та виборчих кампаній; незаконне використання інформації, що стала відома у зв'язку з виконанням посадових повноважень; незаконне одержання подарунка тощо.

Злочинами у сфері службової діяльності у недержавних фірмах та організаціях є: зловживання повноваженнями, перевищення повноважень, комерційний підкуп, підроблення документів, печаток, штампів та бланків; незаконне збагачення; пропозиція або давання хабара; зловживання впливом тощо.

Кримінальна відповідальність передбачена щодо таких дій посадовців: перевищення або зловживання владою, посадовим становищем; одержання, провокація, давання хабара; службове підроблення; переслідування громадян за критику.

Культурологічне трактування вказує на те, що корупція у суспільстві породжується етнічними традиціями, корпоративним «етикетом», «природним правом», що суперечить чинному законодавству («позитивному праву»). Корупційні дії втілюються в клієтизмі або протекціонізмі.

Клієнтистська корупція реалізується у вибудовуванні суспільних стосунків у формі «клієнт» – «патрон». Посадовець вдається до порушення закону під час ухвалення рішень через залежність або зобов'язання перед особою, котра звертається з проханням чи вимогою.

Протекціоністська корупція втілюється у захисті інтересів членів своєї корпорації, соціальної групи, місцевих товаровиробників. Посадовці порушують норми закону або маніпу-

люють процедурами, бо вважають, що діють в інтересах «своєї» соціальної групи (релігійної, національної, етнографічної, партійної тощо).

У рамках **політико-психологічних підходів** корупція стає можливою лише в умовах існування у певному соціальному просторі *системи влади*, незалежно від того, чи вона має авторитарні, чи демократичні ознаки. Влада монополізує різноманітні ресурси і блага, а також встановлює правила доступу до них для *претендентів* (клієнтів, громадян, установ, організацій, господаруючих суб'єктів тощо).

Органи влади (в особі адміністративних осіб), з одного боку, наділені дозвольними, розпорядчими, контролюючими функціями, без санкції котрих претенденти не можуть реалізувати своє право легально діяти, отримувати доступ до дефіцитних благ (коштів кредитів, майна, послуг, ліцензій, замовлень), а з другого боку, правоохоронні та судові органи мають повноваження накладати санкції та покарання за порушення встановлених законом *правил*.

Саме в контексті державної системи влади з'являється місце для корупції. Вона за «винагороду» полегшує доступ претендентів до *благ* та звільняє від *санкцій* за вчинені порушення.

Корупція розвивається тоді, коли щодо благ, доступ до яких контролює чиновник, існує попит активних «клієнтів» – потенційних хабародавців. Ми будемо виходити з позиції, що структурними компонентами корупційної діяльності є:

– **Суб'єкти корупційної діяльності**: «клієнт» (претендент, хабародавець); «посадовець» (хабарник в особі окремого індивіда або групи); «посередник» (лобіст).

– **Соціальні нормативи**: законодавчі норми, процедурні правила; посадові обов'язки, інструкції.

– **Суб'єкти контролю**: державні правоохоронні, контролюючі органи; суб'єкти, які не зацікавлені в корупційній діяльності (постраждали особи, ЗМІ, громадські інституції тощо); свідки.

– **Мета корупційної діяльності:** дефіцитні блага, якими законно або в обхід встановлених правил прагне заволодіти «клієнт»; корислива вигода «посадовця» з ухваленого рішення (наданої послуги).

– **Засоби корупційної діяльності та її прикриття:** перевищення «посадовцем» повноважень; тиск з боку «посадовця» на підлеглих з метою змусити їх брати участь чи сприяти корупційним діям; обман, шантаж свідків, їх усунення (звільнення з роботи, вбивство); підкуп контролюючих суб'єктів, переведення їх в ранг співучасників; політичне прикриття правопорушників.

Корупційна дія рідко завершується лише одним фактом, організатори налагодженої корупційної схеми намагаються її вдосконалювати, шукають засоби забезпечення її безперебійного функціонування.

Соціально-психологічний аналіз корупційної діяльності розкриває смислові інтерпретації протиправних діянь їх суб'єктами. В рамках *функціоналістських підходів* діяльність чиновника необгрунтовано спрощується лише до виконання ним посадових обов'язків.

Припускають, що посадовець *повинен* робити лише те, що йому дозволяють його повноваження. Очевидно, що ідеологема *функціоналізму* не враховує індивідуальні мотивації особистості-посадовця (судді, держслужбовця, управління), робить акцент на його обов'язках, ігноруючи інші аспекти його особистості: *амбіції; владні, кар'єрні, фінансові мотивації; вплив родичів, однопартійців, клієнтів, посередників; нестабільні умови праці з огляду на мінливі політичні віяння*. Ігнорування в рамках функціоналізму суб'єктивних мотивацій спричиняє те, що значний відсоток посадовців вдаються до використання службового становища.

У рамках *біхевіористичного* підходу наявна у державі система боротьби з корупцією відлякує (або навпаки заохочує) посадовців та політиків від корупційних дій. Чинна влада створює «стимули» для суспільства, аналізуючи які можна встано-

вити, чи владні інституції спекулюють на темі боротьби з корупцією, чи все ж таки рухаються в бік її приборкання.

З огляду на *когнітивні* підходи, корупційним діям сприяє недостатня правова освіта чи непоінформованість громадян. Саме через недостатню поінформованість «клієнтів», управлінці отримують значну перевагу над ними. По суті чиновник, замість займати «нейтральну» позицію, переймає на себе непритаманні його посаді функції (експерта, посередника, довіреної особи, юриста), за що й отримує винагороду у формі хабара. «Клієнт» оплачує посадовцю-посереднику «гонорар» в сумі, яку би він повинен був витратити, самостійно налагоджуючи неформальні зв'язки з суб'єктом, що буде приймати рішення.

У підходах *геіштальтпсихології* законослухняна чи корупційна поведінка чиновника визначається загальною правовою ситуацією в спільноті. Якщо корупція набула значного поширення, то деструктивний правовий клімат («фон», «тло») підштовхує людину до конформізму з тим, щоб вона «не виділялася». Особа аналізує способи успішної кар'єри відомих функціонерів: якщо «успішні» чиновники досягли фінансового та статусного зростання завдяки корупційним діям, то корупція соціальним оточенням перестає сприйматись негативно.

У рамках *структуралізму* «клієнт» сприймає чиновника як патрона (носія авторитету, важливу, впливову персону), а хабар трактує як адекватну подяку за послуги, заступництво чи доступ до ресурсів. Хабар при цьому сприймається не лише як матеріальна цінність, він набуває якостей «символу» (подарунка, пожертви, подяки) для налагодження і скріплення стосунків осіб з різним соціальним статусом. Розмір хабара відіграє роль «візитної картки» хабародавця, його соціальної ваги. Якщо особа робить значні фінансові «ін'єкції» на ті чи інші справи (благодійні акції, пожертви, подарунки, хабарі), то тим самим вона демонструє свій особливий майновий та соціальний статус, вимагаючи, щоб елітне соціальне середовище «прийняло» її як «впливового гравця». Хабароспроможність стає перепусткою

для «гравця» у вищій ешелон корумпованого суспільства, яке, зі свого боку, захищає своїх «членів» від відповідальності за порушення законів. Корупція стає привілейованим видом діяльності для певного рангу посадовців, депутатів, яких рідко притягують до юридичної відповідальності.

З огляду на підходи *символічного інтеракціонізму*, взаємодія посадовців, громадян та контролюючих інституцій інтерпретується як своєрідна «гра». Її учасники використовують явні та приховані трансакції для досягнення тих чи інших цілей.

В умовах корумпованих суспільних відносин посадовці в ієрархічній системі грають певну роль у загальному сценарії: *посадовці-керівники* організують корупційну схему, добирають виконавців (підлеглих, співучасників, посередників, клієнтів) для її здійснення.

Формування особистості корупціонера за своєю сутністю є процесом *деструктивної соціалізації*. Перш ніж інтеріоризувати злочинну систему цінностей, особа, яка виконує посадові функції, вдається до захисних стратегій задля зменшення морально-етичного дискомфорту від власної протиправної поведінки. Особа, причетна до корупції, захищає власне «Я» завдяки різноманітним інтерпретаціям свого негідного вчинку, використовуючи механізми:

– *раціоналізації* – «мушу зловживати, бо зарплата не відповідає рівню моєї кваліфікації та рівню видатків», «якщо не візьму я, то візьмуть інші»;

– *регресія* – «вдаюся до порушень, бо не можу відмовити впливовій особі»;

– *ідентифікація* – «світ не зміниш, успішні люди так діють»;

– *проекція* – «я в цьому не замінаний, мені підсунули фіктивні документи»;

– *сублімація* – «частину хабара пожертвую на благі справи»;

– *витіснення* – «це був наче не я»;

– *гальмування* – «після успішного завершення цієї справи без спиртного не обійтися».

Дослідниця корупції Донатела дела Порта описує приклад морального дискомфорту одного корупціонера, який соромився брати гроші за порушення закону: «...йому було дуже соромно йти до офісу компанії з набитими грішми конвертами. Тому він почав приносити золоті вироби й відчув психологічне полегшення...» [8, с. 61–62].

Однак, коли межу сумління перейдено, то посадовець-корупціонер починає діяти як сформована злочинна особистість. Суб'єктивні інтерпретації в даному випадку стають агресивнішими:

– *ізоляція* (корупціонер подумки в бік підлеглого): «ти виконаєш те, що я вимагаю, бо покараю» (понижу у посаді, звільню з роботи);

– *компенсація* (корупціонер подумки в бік клієнта): «я примушу тебе прогнутись, інакше залишишся з нічим».

У даному випадку, як підтверджує Донатела дела Порта, «...хабар стає не лише певною сумою грошей, але передовсім *символічним* еквівалентом його влади, *поступкою* з боку клієнта, яка підвищує самооцінку корупціонера. В умовах повсюдної корупції передача хабара затверджує неписану угоду між хабародавцем і корупціонером. Останній починає усвідомлювати свою вагу, свою причетність до виняткової групи, оскільки в корумпованих реаліях або людина просить грошей в інших, або їй їх приносять» [8, с. 61].

Ця дослідниця ілюструє «неписані» правила корумпованого суспільства на прикладі італійського функціонера Лікандро: «...згода на менші хабарі може стати перешкодою для можливості просуватися на вищі політичні посади... особу за таких обставин вважатимуть «дрібною» й просто забудуть про неї. Що стосується політика, який відмовився від хабара, вважаючи його неадекватним своєму становищу, то Лікандро сказав таке: «Я розумію складність ситуації. Вага кожної особи залежить від

розміру запропонованого хабара, і, побачивши 10 мільйонів, він відчув, що його просто не поважають» [8, с. 62–63].

Таким чином, ми розглянули різноманітні аспекти корупції. У політико-соціологічних дослідженнях звертається увага на присутність цього явища в більшості суспільств та визначається вплив корупції на перебіг суспільно-політичних та економічних процесів. У рамках політологічних підходів акцентується увага на наслідках корупції у міжнародних, політичних, економічних питаннях.

У правознавчих дослідженнях підкреслюється правова кваліфікація корупційних діянь та значні труднощі у виявленні цього правопорушення. Культурологічні підходи пов'язують корупцію з особливостями групових традицій, що виявляють себе в клієнтізмі та протекціонізмі. Політико-психологічні трактування роблять акцент на мотиваційних, ситуативних чинниках та смислових інтерпретаціях корупційних діянь особистості.

З огляду на багатоаспектність явищ корупції перед дослідниками відкривається надзвичайно широке поле для досліджень. Зокрема, вимагають наукового тлумачення особливості індивідуальної та групової активності осіб-корупціонерів, диференціація їх мотивацій з огляду на ранг та посаду. Необхідно вивчити матеріали судових розглядів конкретних фактів посадових та корупційних зловживань на предмет виявлення соціально-психологічних чинників, які спричинили протиправні дії, а також тенденції щодо накладання санкцій в ухвалених судових рішеннях.

---

1. Арон Р. Етапи розвитку соціологічної думки / Р. Арон; пер. з франц. Г. Філіпчука. – К.: Юніверс, 2004. – 586 с.

2. Гора І.В. Криміналістика: посібник для підготовки до іспитів / І.В. Гора, А.В. Іщенко, В.А. Колесник. – Видання 3-тє, стереотипне. – К.: Вид. Паливода А.В., 2005. – 236 с.

3. Контракти: діловий тижневик. – 29.03.2010. – № 13–14.

4. Криміналістика: підручник / кол. авт.: В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель та ін.; за ред. проф. В.Ю. Шепітька. – 4-те вид., перероб. і доп. – Харків: Право, 2008. – 464 с.
5. Макарин А.В. Бюрократия в системе политической власти / А.В. Макарин. – СПб.: Изд-во С.-Петербургского университета, 2000. – 156 с.
6. Пірен М.І. Основи політичної психології: навч. посібник / М.І. Пірен. – К.: Міленіум, 2003. – 418 с.
7. Політична корупція перехідної доби / за ред. С. Коткіна, А. Шайо; пер. з англ. Т. Гарастович, С. Гарастович. – К.: «К.І.С.», 2004. – 440 с.
8. Порта Д. Брудні об'єкти: учасники, ресурси та механізми політичної корупції / Д. Порта, А. Ванучі; пер. з англ. С. Кокізіюка. – К.: «К.І.С.», 2006. – 302 с.
9. Салтевський М.В. Криміналістика: підручник: у 2 ч. – Ч. 2. / М.В. Салтевський. – Харків: Консум, 2001. – 528 с.
10. Хейзинга Й. Homo Ludens; Статті по истории культуры / Й. Хейзинга; пер., сост. и вступ. ст. Д.В. Сильвестрова; коммент. Д.Э. Харитоновича. – М.: Прогресс-Традиция, 1997. – 416 с.
11. Parkinson S. Parkinson's Law: The Pursuit of Progress / S. Parkinson. – Boston, 1957.

Лозинский О.М. Психологические аспекты коррупционных действий в свете социально-психологических теорий.

В статье дано психологическое обоснование коррупционных злоупотреблений в социологических, юридических, культурологических, политико-психологических, социально-психологических и психологических теориях. Рассмотрены психологическая структура коррупционных деяний и психолого-семантические интерпретации такого вида правонарушений.

Ключевые слова: *коррупционная деятельность, социально-психологические факторы коррупции, клиентизм, протекционизм, мотивационно-смысловые интерпретации коррупционной деятельности.*

Lozys'kyu O.M. Psychological aspects of corruption actions in the light of socio-psychological theory.

Psychological grounds of corruption abuse in sociological, judicial, cultural, political, psychological, socio-psychological and psychological theories are analysed in the article. The psychologic structure of corruption

actions and psychological semantic interpretations of such types of offences is considered.

Key words: *corruption activities, socio-psychological, factor of corruption, clientism, protectionism, motivational sense interpretations of corruption activities.*

УДК : 159.923.2:323.2-057.87

І.І. Семків

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ПРИРОДА СТУДЕНТСЬКОЇ АКТИВНОСТІ У НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

У статті розкрито сучасні підходи до розуміння природи активності молоді у вищому навчальному закладі. Виявлено, що різні цінності лежать в основі різних форм активності студентської молоді. Встановлено, що суб'єктивне благополуччя є психологічною винагородою за проявлену активність.

Ключові слова: *цінності, активність, студентська молодь, суб'єктивне благополуччя.*

У сучасних умовах суспільного розвитку особлива роль належить соціальній активності людини, оскільки саме активність, зокрема її позитивний вияв у поведінці та діяльності, сприяє не тільки конструктивному формуванню особистісної ідентичності, але й впливає на зміни у всіх сферах суспільної дійсності. В умовах інтеграції України до Європейського простору та засвоєння норм Болонського договору дослідження соціально-психологічних чинників та результатів навчальної, наукової та громадської активності студентської молоді за місцем навчання є надзвичайно актуальним. Адже прояв активності студентства сприяє поглибленню знань та підвищує задоволеність життям молоді людини. Усвідомлення детермінант